

Korneel De Rynck*Ijzeren oogst*

Een ijzeren oogst... Voor kenners van de Eerste Wereldoorlog verwijst de uitdrukking naar de vondst van niet-ontploffte munitie in de frontstreek. Ook Korneel De Rynck ging op zoek naar zijn 'ijzeren oogst' en goot het in een boek: een kruising van geschiedschrijving, reisverhaal en persoonlijke ontmoetingen over de Grote Oorlog. Het werd een boek dat in het overaanbod aan literatuur over dit onderwerp zeker niet onopgemerkt zal blijven.

In twintig hoofdstukken neemt De Rynck ons mee naar de belangrijkste locaties van de Grote Oorlog. Zo komen we terecht op de plaats waar in 1914 Gavrilo Princip zijn fatale schoten loste en schuiven we in 1918 aan bij de treinwagon van Compiègne voor het ondertekenen van de wapenstilstand. In het kielzog van de troepen stapt, fietst en rijdt de schrijver naar de grote slagvelden van de oorlog. Zijn reizen door Europa brengen hem op iconische plaatsen zoals Ieper, Verdun, de Sommestreek en Gallipoli. Maar de lezer passeert ook langs minder bekende fronten in Polen, Rusland, Servië, Griekenland en Italië. Op de keuze van de locaties valt weinig af te dingen. De meeste hoofdstukken gaan onvermijdelijk over de grote militaire confrontaties en wat deze in het landschap en in de herinnering achterlaten. Maar er is ook oog voor enkele verrassende bladzijden van '14-18'. Het aangrijpendste hoofdstuk is zeker het verhaal van de exodus van de halve Servische bevolking. Koning, regering, leger en burgers kwamen in 1915, opgejaagd door de Oostenrijkse troepen, op de kusten van de Adriatische Zee terecht. De regering ging in ballingschap op het eiland Corfu waar ze in 1917 de basis legden van de latere Joegoslavische staat. De Rynck constateert overigens heel wat parallellen tussen het toenmalige België en Servië. Beide landen waren in augustus 1914 het doelwit van een aanval door een grootmacht, beide hebben verhinderd dat het voor Duitse en Oostenrijkse leger een 'zomeruitstap' werd, en beide werden door de geallieerde landen geprezen voor hun dapper verweer.

Ijzeren oogst heeft niet de ambitie om een samenhangend verhaal over de Eerste Wereldoorlog te brengen. Elk hoofdstuk maakt via een anekdote of een eigenaardigheid in het landschap de brug met het militaire, politieke of menselijke verhaal. De auteur heeft het in de vingers om precies aan te voelen wanneer het relaas van de troepenbewegingen begint te vervelen. Net op tijd schakelt hij over naar een ontmoeting met de achterneef van Princip, de Belgische hoteleigenaar in Gallipoli of de excentrieke uitbater van een café-restaurant-museum in Noord-Frankrijk. Al deze verhalen en herinneringen worden op een handige manier verweven met De Ryncks omzwervingen langs vergeten begraafplaatsen in de Italiaans-Oostenrijkse grensstreek of overwoekerde

bunkers in Oekraïne.

Ijzeren oogst doet natuurlijk sterk denken aan beproefde formules zoals de VRT-reportage *Ten oorlog* of aan *In Europa* van Geert Mak. Sinds deze klassieker is het genre van het historisch reisverhaal zodanig ingeburgerd en aanvaard dat het boek niet zal moeten vrezen voor een smalende kritiek als zou het geen echte geschiedschrijving zijn. Vandaag is geschiedenis immers ook beleving. Korneel De Rynck bewijst dan ook dat hij de onderscheidingen voor zijn debuut *De tuin van Tito* (2011) niet heeft gestolen. De jonge auteur is een goed verteller die de gepaste dosering vindt tussen historiek, anekdotiek en nauwkeurige observatie. Dat hij zich zelden laat betrappen op goedkoop gemoraliseer over de absurditeit van de oorlog bewijst dat hij ook nog een historicus is. ■ Patrick Praet

De Bezige Bij Antwerpen, 2014, 393 p., [18] p. kaarten, € 24,99. ISBN 9789085424277. Distributie: WPG Uitgevers

927.5 ■ Europa ; Wereldoorlog I

Sophie De Schaepdrijver*Erfzonde van de twintigste eeuw*

Sophie De Schaepdrijver, geroemd om haar uit 1997 daterend standaardwerk *De Grootte Oorlog: het koninkrijk België in de Eerste Wereldoorlog* en in 1999 bekroond met de Arkprijs van het Vrije Woord, heeft sedertdien over de Eerste Wereldoorlog en het interbellum nog veelvuldig gepubliceerd. Uit haar essays en voordrachtteksten van de afgelopen tien jaar heeft zij in *Erfzonde van de twintigste eeuw* een keuze gemaakt. Verwacht geen chronologie. Deze zeer verscheiden onderwerpen en episodien houden vaak geen rechtstreeks verband – behalve, vanzelfsprekend, dat ze diverse aspecten belichten van een voor Europa tragische ramp, die – zo blijkt ten overvloede uit De Schaepdrijvers wetenschappelijke verhandelingen – niet aan het blinde noodlot toegeschreven mag worden. In voorbereiding en voltrekking was het dom en misdadig mensenwerk.

En België in dit alles? De Schaepdrijver ziet het zo: 'België als staat en België als samenleving stonden in een welbepaalde positie binnen de Eerste Wereldoorlog. Drie dimensies zijn hierbij van belang: het internationaal recht, de mobilisatie en de bezetting.' België bevond zich inderdaad in een speciale positie. Zijn neutraliteit werd in 1914 geschonden en vooral koning Albert I bleef heel de oorlog lang gehecht aan die neutraliteit, zelfs tegenover de bondgenoten – die veeleer als garanten werden beschouwd. Daardoor wijzigde de houding tegenover België. Van de slogans uit 1914 over 'poor little Belgium' bleef in 1918 bitter weinig over. Integendeel, Frankrijk en Groot-Brittannië oordeelden